

Stålkontroll: Utøverne Stine Janvin Motland (stemme) og Sanae Yoshida (klaver) er uunnværlige for Øyvind Mælands finstilte komposisjoner. FOTO: ANDREAS KLEIBERG

ALBUM

Med sci-fi-ører

Øyvind Mæland hever seg over samtidsmusikkens konvensjoner, lavmælt, men bestemt.

Øyvind Mæland

SCI-FI-LIEDER

Stine Janvin Motland, stemme

Sanae Yoshida, klaver

Liv Hilde Klokke, fiolin

Øystein Sonstad, cello

Oslo strykekvartett

Lawo, 2017

Kan man høre at noen hører? Pierre Boulez, den franske modernisten, var en gang skeptisk til et verk han mente komponisten ikke hadde hørt – eller «hørt for seg» – under komponeringen. Men hva kjenner han med det? Er ikke komponisten en skaper av noe nettopp ingen har hørt; en skaper av «uhorte klanger», uttrykket som var selve den musikalske modernismens prinsipp? Jeg tror likevel vi skjønner hva Boulez tenkte på. For alle kjenner følelsen av å stå overfor kalde konstruksjoner. God musikk er alltid konstruert, men den beste er samtidig tenkt inn i en sanselig sfære.

Med musikken til den norske komponisten Øyvind Mæland (født 1985), som nå presenteres på en egen plate, får jeg umiddelbart følelsen av at den er

hørt. Og den er hørt klart, ja, med et helt forbløffende finstilt øre. Verkene rommer ytterst subtile harmoniske og klanglige forbindelser på detaljnivå. Men også krevende dramaturgiske utfordringer løser Mæland med naturlig autoritet, selv om materialet tidvis kan ese noe ut.

Akrobatisk vokal. Platens hovedverk, «Ad undas – Sci-fi-Lieder fra Nordsjøen!», er en samling på ti sanger for stemme og klaver. Det er basert på Øyvind Rimbereids langdikt *Solaris korrigeret* og viser tydelig Mælands naturlige sikkerhet. Formen er tilsynelatende tradisjonell, og måten tekst, stemme og klaverfølge er satt sammen på, er heller ikke påfallende radikal. Ikke desto mindre er det som om Mæland lever seg over de åpenbare fallgruvene som gjerne vender tilbake i samtidsmusikkens behandling av stemme og tekst. Jeg tenker på reduksjonen av musikken til akkompagnerende bakgrunn, eller en forskyvning av stemmebruken mot det talte, hvor musikkens abstraksjon ofte bare kommer i veien. En løsning ligger derfor i å

balansere det abstrakte, og da gjerne med en tekst som strekker seg mot musikkens lydkarakter. Og blant annet dette skjer jo nettopp i Rimbereids hybridpråk: Åpningssatsningen – «WAT vul aig bli / om du ku kreip fra / din vorld til uss?» – er fascinerende nok både en abstrakt lydfigur og et fullt forståelig utsagn.

I tillegg er Stine Janvin Motland, en sanger med en helt spesiell stemme, uunnværlig for uttrykket. For slik språket til Rimbereid strekker seg mot det musikalske abstrakte, går Motlands stemme mot det teknisk instrumentale. Det handler ikke bare om suveren beherskelse over et stort register, men om et uttrykk som også regulerer selve stemmekunstnerens urgustus: Den subjektive involveringen. Hos Motland finnes også nærvar og distanse, samt en nesten ufattelig evne til å svisstje mellom frekvensene. Det kan låte akrobatisk – glassklart skarpt i det ene øyeblikket, dypt og grumset i det neste.

Slående detaljer. Platens instrumentaltverk – to verk for henholdsvis cello og klaver

solo, en duo for fiolin og klaver samt en strykekvartett i to sater – har flere fellestrekk med sangene. Igjen styrer Mæland klar av de modernistiske klisjene og fremstår tidvis som en slags post-melodiker. Her er linjer som strekkes og motiver som går igjen. Bruken av støy, knirk og andre forstyrrelser er bevisst innlemmet i et tonespråk som tydelig orienterer seg mot klang og harmonikk.

Særlig den avsluttende strykekvartetten har slående detaljer, spesielt innledningsvis, og de formelig skinner fra høyttalene i Oslo strykekvartetts sobre tolkning. Den er imponerende, for selv den minste urenheter i akkordene ville her vært katastrofal. Om noe skulle innvendes, er det at disponeringen av materialet ikke alltid er like stringent som behandlingen av de diamantiske akkordene; begge kvartettsatser virker akkurat litt for lange.

Men at Mæland har ører som både er sikre i sin sak og inntrykksvare for selv de fineste nyansene, er hevet over tvil. Så er det opp til oss å høre hvordan de arbeider.

Emil Bernhardt

Solaris korrigeret, repetert, variert

Solaris korrigeret lever videre og videre og videre.

LASSE MIDTTUN

Historien om *Solaris korrigeret* har neppe noen ende. Etter at forfatter Øyvind Rimbereid utga det episke diktet i en helt særegen språkform i 2004, har teksten begynt å bygge opp et etterliv av de sjeldne:

- Diktet utkom altså i 2004, fikk kritikerprisen samme år og ble innlemmet i Norges litterære kanon allerede under Litteraturfestivalen på Lillehammer i 2007.

Det er fortsatt et stykke frem til Rimbereids egen inspirasjonskilde.

- Den Norske Opera & Ballett viste i et samarbeid med Norges musikkhøgskole i 2013 operaen *Ad undas – Solaris korrigeret*, hvor Øyvind Rimbereid er en av tre librettister, sammen med komponisten Øyvind Mæland og regissør Lisa Baudouin Lie.

- Det Norske Teatret oppførte *Solaris korrigeret* i 2015, tilrettelagt av Ane Dahl Torp, som også hadde hovedrollen som Aig, stykket hadde musikk av Sjur Miljeteig og ble regissert av Peer Perez Øian. Stykket ble kåret til årets forestilling 2015 av Heddajuryen, som også ga oppsetningen to priser til.

- Og nå er Øyvind Mæland tilbake. Det vil si, i en kronologi Rimbereid nok ville applaudert, kommer nå albumet *Sci-fi-Lieder* med Oslo strykekvartett og solister, en plate som altså inneholder Mælands første *Solaris*-komposisjoner, de som i sin tur inspirerte den nesten to timer lange operaen, med titler som «KOMMEN du vid meg?» og «WAT vul aig bli».

Ganske imponerende virkningshistorie, men det er likevel fortsatt et stykke frem til Rimbereids egen inspirasjonskilde, Stanislaw Lems *Solaris* fra 1961, en «filosofisk science fiction-roman» som foreløpig har resultert i tre spillefilmer, fire operaer, minst tre store teaterproduksjoner, to radioteaterversjoner og i hvert fall en multimedial oppsetning. Og en ballett. Og noe er sikkert glemt.

lm@morgenbladet.no

På scenen: Ane Dahl Torp som «Aig» møter sitt duplikat. FOTO: ERIK BERG.